

Програма
гуртка народознавства
для 6-7 класів
(3 години на тиждень)

Програма
гуртка народознавства
для 6-7 класів
(3 години на тиждень)
Пояснювальна записка

Головна мета діяльності сучасного загальноосвітнього навчального закладу—виховання громадянина України, соціально зрілої, працелюбної, творчої особистості, яка знає й поважає власну історію та культуру українського народу, традиції, звичаї й обряди.

Реалізації цієї мети сприяє паралельне й синхронне вивчення історії України, історії рідного краю.

Мета гуртка – формування національної самосвідомості й свідомості, культурної спадщини, відданості своїй Батьківщині, почуття гордості за історичне минуле й сучасне свого рідного краю.

Завдання гуртка:

– розвиток інтересів, нахилів, здібностей, дослідження свого родовідного дерева, сімейних реліквій, родинних традицій, фольклорно-етнографічної діяльності;

– формування системи духовних і моральних цінностей кожного учня;

– усвідомлення школярами належності до українського народу, до Батьківщини, до свого отчого краю;

– систематизація та поглиблення знань з історії матеріальних, духовних і культурних надбань рідного народу.

Програма 6 класу передбачає перший етап узагальнення на абстрактно-теоретичному рівні одержаних народознавчих відомостей, формування первісного базового рівня знань про народ, його ідентичність, а також наукових дисциплін, що вивчають народи (етноси) — народознавства, етнографії, етнології.

Гурток народознавства в 6-7-х класах цілеспрямовано структурований за такими загальними тематичними розділами: 6 клас («Родовід», «Українська хата», «Двір, садиба, квітники», «З історії рідного міста», «Родичівство, родинні обряди та свята», «Мій рідний край— моя земля»); 7 клас («Традиційне хліборобство», «Тваринництво та птахівництво. Допоміжні заняття й промисли», «Народна кухня. Традиції народного харчування», «Традиційний транспорт. Торгівля»

Робота гуртка **3 години** на тиждень (проведення практичних занять, екскурсій).

Програма 6 класу

№ п/п	Тема занять	Учні мають навчитися:	К-сть годин
1	ВСТУП (1год) Народознавчі дисципліни, їх предмет і завдання. Загальні відомості.	Пояснювати й використовувати загальні відомості про народознавчі дисципліни та їхні завдання.	1 год
Розділ I. Рід, родина, родовід			
2-3	Практичне заняття <i>«Твоя світлиця- рідний дім».</i>	Засвоювати народознавчі поняття: «сім'я», «родина», назви спорідненості в родині, місце родини в громаді. Досліджувати своє родовідне дерево, сімейні реліквії, родинні традиції. Збирати відомості про славні роди України, краю, їх діяння на благо народу, на славу Батьківщини. Усвідомлювати зміст понять «батьківський поріг», «отчий світильник», «наші обереги» в контексті сучасності; поняття «свої», «краяни», «кревні», «сусіди».	2 год
4	Сім'я, родина, рід як частка народу.		1 год
5-6	Практичне заняття «Родовідне дерево моєї родини (сторінки родинного альбому)		2 год
7	Дім,сім'я: члени сім'ї, їхні обов'язки, стосунки, звички.		1 год
8-9	Практичне заняття <i>«Мати як берегиня роду», «Батько як глава родини»(сторінки родинного альбому).</i>		2 год
10	Сім'я сучасна і в минулому.		1 год
11-12	Практичне заняття <i>«Моя бабуся- хранителька роду», «Дідусь-мудрість нашого родоводу»(сторінка родинного альбому).</i>		2 год
13	Родина,рід,родовід.		1 год
14-15	Екскурсія в історичний музей.		2 год
16	Свояки, побратими.		1 год
17-18	Практичне заняття <i>«Сестра і брат-їм кожен рад»(сторінки родинного альбому).</i>		2 год
19	Назви спорідненості (тітка, дядина,стрийна і т.д.)		1 год

20-21	Практичне заняття Розповіді за сторінками родинного альбому.		2год
22	Відомі родини й роди (на прикладі свого населеного пункту), їх роль у краю.		1год
23-24	Практичне заняття <i>Круглий стіл «Стежками батьківського краю».</i> Підсумкове заняття.		2год
Розділ II. Українська хата			
25	Хата, оселя, їх внутрішнє обладнання, зовнішнє оформлення (сьогодні, колись).	Узагальнювати раніше фрагментарно здобуті знання про особливості садиби, житла українців, громадських будівель, їх назв, призначення навколишнього рослинного та тваринного світу.	1год
26-27	Екскурсія містом <i>«Харків – наш рідний дім»</i>		2год
28	Поняття про символи : «Отчий поріг»		1год
29-30	Практичне заняття <i>«Символи України в піснях».</i> Виставка «Світ сімейних захоплень».	Практикувати екскурсії, мандрівки з метою здобуття народознавчої інформації та її фіксування (фотографування, зарисовки, записи легенд, оповідей з історії місцевості, краю).	2год
31	Краса і мудрість прислів'їв та приказок (про рід, отчий дім).		1год
32-33	Практичне заняття <i>Усний твір за улюбленим прислів'ям чи приказкою.</i> Конкурс «Хто знає найбільше прислів'їв та приказок?»	Звертатися до народної мудрості (прислів'їв, приказок).	2год
34	Рідна пісня, рідне слово (пісні нашого краю).	Записувати пісні рідного краю.	1год
35-36	Практичне заняття <i>«Поезія й пісня - великі дві сили».</i> (Виступ ансамблю народної творчості).		2год
37	Підсумковий урок (звіт про записи старовинних пісень, оформлення альбомів).		1год
38-39	<i>Екскурсія в літературний музей.</i>		2год

Розділ III. Двір, садиба, квітники			
40	Двір, садиба.		1 год
41-42	Практичне заняття <i>Умовна подорож у Сквородинівку (садиба Г.С.Сквороди).</i>	Акцентувати увагу на зв'язку людини з її навколишнім середовищем.	2 год
43	Опис будівель, їх призначення, навколишній рослинний світ, домашні тварини.	Навчити правильно садити квіти, дерева	1 год
44-45	Практичне заняття <i>Виставка робіт «Архітектура Харківщини».</i>	Берегти природу. Шанувати традиції свого народу, роду.	2 год
46	Квітники біля хати (мальви, калина, чорнобривці, їх функціональне та смислове навантаження в оформленні садиби).	Навчитися виготовляти іграшки з природного матеріалу, святкову атрибутику (новорічну, різдвяну, великодню).	1 год
47-48	Практичне заняття Екскурсія в ботанічний сад.	Ознайомитися з народними традиціями та обрядами, пов'язаними із Різдвяними святами (вивчення колядок, щедрівок, вертепної драми).	2 год
49-51	Підсумкове заняття Різдвяні свята: Новорічне засідання «Щедрий вечір, добрий вечір»; Обряди колядування та щедрювання в Україні; «Ходила містом коляда».		3 год
Розділ IV. З історії рідного міста			
52	Наше місто (<i>Заснування міст і слобід.</i>)	Засвоїти поняття «регіон», «регіональні ознаки».	1 год
53-54	Практичне заняття Екскурсія до краєзнавчого музею «Мій край у далекому минулому».	Вивчати характерні ознаки та місцеві назви частин населених пунктів — кути, хутори, вулиці, а також навколишніх природних угідь — поля, луки, ріки, урочища, стави та озера, байраки та пущі, степи, лани, ліси, діброви і т. ін.	2 год
55	Поняття «регіон», «регіональні ознаки».		1 год
56-57	Практичне заняття Гра-подорож «Люби і знай свій рідний край».		2 год
58	Кутки, вулиці, частини населеного пункту, полів, потоків, урочищ.		1 год
59-60	Практичне заняття <i>«Моя вулиця. Люди, які мешкають на ній».</i>		2 год

61	Походження назв та легенд перших вулиць міста Харкова: « <i>Легенда про Харитона, який подарував своє ім'я місту</i> », « <i>Осадчий Іван Каркач - засновник поселення на височині біля річок</i> », « <i>Річка Харків - місто Харків</i> ».		1год
62-63	Практичне заняття Свято вулиці на тему: « <i>На вулиці скрипка грає...</i> »		2год
64	Річка на Україні. Річка мого міста.		1год
65-66	Практичне заняття Конкурс малюнків на тему: « <i>Тече річка невеличка</i> ».		2год
Розділ V. Родичівство, родинні обряди та свята			
67	Поняття «свої»-«чужі», «земляки», «краяни», «сусіди», «односельці».	Вивчати життєвий та творчий шлях видатних діячів рідного краю.	1год
68-69	Практичне заняття Круглий стіл « <i>Про кого із своїх земляків ви хотіли би розповісти?</i> »		2год
70-72	Диспут на тему: « <i>Що для мене найважливіше в житті</i> ». Сто доріг, а потрібна одна. По дорозі підеш не своїй - Буде розпач і холод завій...		3год
73	Прізвища й прізвиська людей, їх походження.		1год
74-75	Практичне заняття Твір на тему: « <i>Людина людині – друг, товариш і брат</i> ».		2год
76	Співаки. («Слово - у пісні, пісня - у слові»).		1год
77-78	Екскурсія. Екскурсія в музей видатних харків'ян імені К.І.Шульженко.		2год

Розділ VI. Мій рідний край– моя земля			
79	Мій край. Моя земля.	Розвивати власні творчі здібності.	1год
80-81	Практичне заняття Літературно-мистецький вечір <i>«Україно моя, Україно, Я для тебе на світі живу».</i>		2год
82	Моя Батьківщина - Україна, її історичні назви та символи, їх трактування.		1год
83-84	Практичне заняття Усний журнал <i>«Українська національна символіка».</i>		2год
85	Розповіді, перекази, спогади з життя краян.		1год
86-87	Практичне заняття <i>Сторінки родинного альбому (старі фотографії).</i>		2год
88	Вишивальниці. (<i>«Два кольори мої, два кольори...»</i>)		1год
89-90	Практичне заняття Урок-виставка (Сорочка-вишиванка у вашому житті і домі).		2год
91	Будівничі. (<i>«Камінець із батькової хати»</i>).		1год
92-93	Практичне заняття Бесіда за народним прислів'ям: <i>«Моя хата небом крита, землею підбита, вітром загороджена».</i>		2год
94	Кравці. (<i>«Без топора не плотник, без иглы не портной»</i>).		1год
95-96	Практичне заняття Екскурсія у швейний цех <i>(«Хороший кравець із запасом шиє»</i>).		2год
97	Мама. (<i>«Ми матір називаємо святою»</i>)		1год
98-99	Практичне заняття Диспут на тему: <i>«Найкраща мати-моя».</i>		2год

Навчитися вишивати (*Девіз: «Вишиваю, як моя бабуся!»*).

100	Круглий стіл. «Свою Україну любіть, любіть її... Во время люте, в останню тяжкую минуту за неї Господа моліть».		1 год
101 - 102	Практичне заняття Бесіда на тему: «Збережімо ті надбання української культури, які ще можна зберегти!»		2 год
103 - 105	Слухання індивідуальних проєктів, які учні виконували протягом занять.		3 год
106 - 108	Узагальнювальна тема: «Самобутність народної культури українців».		3 год
109-111	Підсумковий концерт «Люблю пісні мого краю»		3 год

Програма 7 класу

№ п/п	Тема занять	Учні мають навчитися:	К-сть год
1	Вступ. Види господарської діяльності. Загальна характеристика.	Засвоювати інформацію про господарські заняття та різноманітні ремесла українців (з максимальною увагою до місцевих занять населення).	1 год
Розділ I. Традиційне хліборобство			
2-3	Засідання: «За круглим столом» «Земля-наш спільний дім. Її доля у твоїх руках».	Вивчати всі напрями й види господарювання, специфіку господарських занять конкретного регіону у зв'язку з природно-географічними умовами (хліборобство — у степовій і лісостеповій зоні, вирощування льону — на Поліссі, випас худоби — у Карпатах).	2 год
4	Природне географічне середовище й господарські напрями.		1 год
5-6	Гра-подорож: «Люби і знай свій рідний край, кожен харків'янин».		2 год
7	Хліборобство. Способи та знаряддя обробітку ґрунту, хліборобська техніка, регіональні й локальні їх види.		1 год

8-9	Хліборобські традиції «Свято першої борозни».	<p>Уміти аргументувати основну тезу: українці — хліборобська нація, на території України творилася хліборобська цивілізація.</p> <p>Знати основні поняття хліборобства (способи та знаряддя обробітку ґрунту, їх назви, системи рільництва). Особлива увага до високої культури землеробської праці українців, її багатоманітність, до сучасної потреби вивчення виробничого досвіду у відродженні українських хліборобів.</p> <p>Шанувати працю людей, хліб.</p> <p>Бережливо ставитися до природи, землі.</p>	2 год
10	Рільництво: обробіток ґрунту, черговість висівання культур, відпочинок земельної ділянки.		1 год
11-12	Диспут «Краса людської праці» («Де оре соха, там трава висиха, а де плуг ходить, там і хліб родить»).		2 год
13	Дво- і трипільна система рільництва. Способи та засоби удобрення ґрунту.		1 год
14-15	Соціальний ринг «Молодь і село»		2 год
16	Етнічна та регіональна специфіка.		1 год
17-18	Гра «Впіймай прислівник» <i>Диктант-завдання.</i>		2 год
19	Сівба, догляд за рослинами, жнива.		1 год
20-21	Екскурс у минуле «Я славлю руки, що крутили жорна».		2 год
22	Збирання та зберігання врожаю.		1 год
23-24	Хліборобський обряд «Зажинки, жнива, обжинки».		2 год
25	Городництво, садівництво, квітникарство (вирощування лікарських рослин).		1 год
26-27	Екскурсія. Ботанічний сад.		2 год
Розділ II. Тваринництво та птахівництво. Допоміжні заняття і промисли			
28	Тваринництво. Воли й коні - тяглова сила в господарстві українців, значення їх для хліборобства.	Вивчати особливості догляду за домашніми тваринами та птицею, їх регіональна специфіка, а також допоміжні заняття - бджільництво, рибальство, збиральництво, мисливство.	1 год
29-30	Ритуал. Давнє свято Велеса або до Ярилового дня (23 квітня).		2 год
31	Вівчарство. Форми випасу худоби. Регіональна специфіка. Побут пастухів.		1 год

32-33	Гра-подорож «Всезнайко».		2год
34	Птахівництво.		1год
35-36	Екскурсія на ферму.		2год
37	Трудові традиції українського народу (звичаї, обряди, обрядовий фольклор)		1год
38-39	Пісенний марафон «Календарно-обрядові пісні».		2год
40	Господарський календар.		1год
41-42	<i>Перегляд періодичної преси (газет та журналів).</i> Бесіда на тему: «Лише в праці зростає людина».		2год
43	Допоміжні господарські заняття: бджільництво, мисливство, рибальство, збиральництво.		1год
44-45	Диспут «Що означає жити красиво?»		2год
46	Людина і природа, відтворення фауни та флори.		1год
47-48	Різдвяні свята. Обряди колядування та щедрування на Україні.		2год
49-51	Різдвяні свята. Свято Василя або Новий рік. Напередодні (13 січня) Маланки, ходять з «козою».		3год
Розділ III. Народна кухня. Традиції народного харчування			
52	Народна їжа.	Набувати знання про національні страви, способи заготівлі та зберігання продуктів, щоденну, святкову, ритуальну їду і посуд, режим харчування й пов'язані з цим етичні норми.	1год
53-54	Різдвяні свята. Святий вечір (12 вечірніх страв).		2год
55	Українські страви.		1год
56-57	Бесіда за круглим столом на тему: «Без солі не смачно, без хліба не ситно».		2год

58	Щоденна і святкова їда. Режим харчування.	Вивчення народних промислів і ремесел поєднується з залученням школярів до занять тими чи іншими їх видами.	1 год
59-60	Бесіда на тему: «Давні сільські звичаї»		2 год
Розділ IV. Промисли й ремесла			
61	Промисли й ремесла. Ткацтво і прядіння.	Звертати увагу на народні промисли і ремесла — ткацтво, гончарство, деревообробку, обробку шкіри, лозоплетіння та ін., місцеві осередки і їхні найважливіші центри в Україні. Звертати увагу на єдність практичного й естетичного у виробках народних майстрів — ремісників, їх ролі у розвитку побутової культури українців, значення неперервності традицій у розвитку ремесел. Знайомство школярів із відомими народними майстрами.	1 год
62-63	Бесіда на тему: «Молодицям по серпаночку» («Серпанок-це тонке, як павутинка, біле, неначе туман над левадою, і прозоре полотно», - говорив В.Скуратівський)		2 год
64	Промисли й ремесла. Гончарство.		1 год
65-66	Засідання за круглим столом (повідомлення про майстрів-гончарів різних областей).		2 год
67	Промисли й ремесла. Деревообробництво.		1 год
68-69	З історії промислу. Лозоплетіння - один з найстародавніших промислів на Україні (обговорення, повідомлення, фотовиставка).		2 год
70	Промисли й ремесла. Обробка шкіри й металу.		1 год
71-72	Уявна подорож на тему: «Ремесла нашої місцевості»		2 год
73	Промисли й ремесла. Килимарство.		1 год
74-75	Вишивка. Бесіда: «Пісні моєї бабусі про рушник».		2 год
76	Писанкарство.		1 год
77-78	Конкурс на кращу писанку (виставка, конкурс).		2 год
79	Промисли й ремесла. Іграшки, витинанки.	1 год	

80-81	Виготовлення іграшок для дітей-сиріт.		2год
82	Гутництво.		1год
83-84	Виготовлення іграшок для дит'ясел		2год
Розділ V. Традиційний транспорт. Архітектура. Торгівля.			
85	Традиційний транспорт. Водний.		1год
86-87	Сухопутні шляхи сполучення і транспорт. Екскурсія містом.	Ознайомлення з різними видами транспорту та напрямками його розвитку.	2год
88	Сільські поселення та селянський двір. Типи сільських поселень.	Ознайомлення з поселеннями рідного краю, традиційною та сучасною архітектурою.	1год
89-90	Форми сільських поселень. Селянський двір Перегляд документального фільму.	Ознайомлення з національним вбранням та особливостями народного вбрання рідного краю.	2год
91	Народна архітектура. Народне житло.		1год
92-93	Господарські будівлі. Будівлі громадського центру.		2год
94	Українське національне вбрання. Загальні відомості про одяг.		1год
95-96	Екскурсія до історико-краєзнавчого музею.		2год
97	Найдавніший одяг на теренах України		1год
98-99	Вбрання в Україні X-XIII ст.		2год
100	Український народний одяг XIV- XVIII ст.		1год
101-102	Регіональні риси традиційного вбрання українців XIX-поч. XX ст.		2год
103-105	Екскурс у минуле <i>«Гостинність в українському домі»</i> .		3 год
106-108	Зустріч із народними майстрами.		3год
109-111	<i>«Одяг мого міста»</i> (виставка).		3год

Література:

1. Лозко Г.С. Українське народознавство.—3-е вид., Х. Видавництво «Див», 2005.—472с.
2. Павлюк С.П., Горинь Г.Й., Кирчіва Р.Ф.Українське народознавство. — Львів: Фенікс 1994.—608с.
3. Макарчук С.А.Етнографія України. — Львів: Світ, !994.—520с.
4. Гнатюк В. Національне виховання як складова у побудові громадянського суспільства// Світ виховання.—2004.—№1.—С.33—37.
5. Качур М.Патріотичне виховання молодших школярів у художньо-краєзнавчій діяльності//Педагогіка і психологія.—2002.—№4.—46—60.
6. Петренко О., Дежнюк Г. Національно-патріотичне виховання учнівської молоді// Позакласний час.—2005.—№3—4.—С.27—30.
7. Позакласна робота з рідної мови в школі. Х., видавнича група «Основа», 2005 р.,
- 9.Дубіна М., Руденко Ю.Патріотичне виховання молоді//Освіта України.—2006.—№8.—С.6.
- 10.Гонський В. Патріотизм як основа сучасного виховання та ідеології держави// Рідна школа.—2001.—№2.—С.9—14.
11. Краєзнавство в Україні: сучасний стан і перспективи. — К.,2003